

VII. Důvěřovat v budoucnost

Závěrečný tematický celek je věnován eschatologii a závěrečné setkání je přemýšlením o vizích konce světa a o otázce, proč má každý člověk svým jedinečným způsobem „utvářet život“ – jak je pojmenováno celoroční učivo a tento metodický materiál. V tomto setkání by měly děti dostat odpověď na otázku po motivaci jednání řídícího se Desaterem a Ježíšovým učením a příkladem – proč nemají krást, lhát nebo podvádět, proč by měly ve svém jednání dávat přednost životu a angažovat se pro spravedlivější svět i tam, kde se to může jevit pro provinění jednotlivců i struktur společnosti naivní a pošetilé.

Důvodem je důvěra v budoucnost, víra v ideál Božího království – výhled na eschatologickou naději, na nové nebe a novou zemi, na to, čemu mnozí lidé bez ohledu na své vyznání a světový názor říkají ráj nebo nebe. „Sen“ o tom, že Boží království je díky láskyplné oběti Ježíše Krista dovršeno v nebi, je pro křesťany výzvou, aby svým životem toto království zpřítomňovali všude ve světě.

V základu schopnosti uchovat si ideály a vize leží základní schopnost člověka snít. Děti v tomto věku rády sní. Když se cítí svým okolím přetěžovány, odlétají do světa snů, v nichž zažívají to, co samy chtějí. Ve snění mohou též řešit své konflikty a odbourávat agrese. Ve snech se mohou svobodně pohybovat a vklouzávat do různých rolí a zážitků. Sny mohou být negativním únikem z reality, ale jsou též pozitivní podstatou kreativity a duchovního života, který se pak může svými postoji promítat do konkrétního jednání.

34. Nová nebesa a nová země

Téma setkání:

V tomto setkání se „uzavírají dějiny spásy“ – přemýšlí se o vizích budoucnosti včetně negativních vizí konce světa. V souvislosti s nimi pak děti uslyší, jak spolu souvisí texty Gn 2,8–14 a Zj 21,1.3–5. „Nová nebesa a nová země“ tak odkazují na „první nebesa a první zemi“, aby si děti mohly vedle sebe postavit začátek a konec cesty, ráj a nový Jeruzalém, „alfu a omegu“ lidského života s otázkou, odkud jsem a kam jdu, a v rámci svých dispozic zažít osobní okouzlení z vize už naplněného Božího království.

Vzdělávací oblasti a průřezová témata:

Člověk a společnost: dějepis – rozdělený a integrující se svět; OSV – kreativita: cvičení pro rozvoj základních rysů kreativity, pružnosti nápadů, vidět věci jinak; MKV – kulturní difference, poznávání vlastního kulturního zakotvení.

Cíle setkání:

Děti mají umět vysvětlit souvislost obrazů společenství Boha s lidmi na začátku a na konci Bible, mají ocenit vizi naplněného Božího království a v jeho síle jednat.

Děti mají být otevřené k vnímání rozměru věčnosti ve svém životě a být připravené jako křesťané svým životem zpřítomňovat ve světě Boží království.

METODICKÝ POSTUP

1. Úvodní činnosti

*** Touha po „lepší světě“**

Cíl: Děti si mají ujasnit svůj postoj k budoucnosti a zařadit si jej do širších souvislostí.

Pomůcky: pracovní listy

Pesimisté a optimisté

Vyzveme děti, aby jedno po druhém vyslovily, co si myslí, že je dnes čeká a zda se na to spíše těší, nebo se toho spíše obávají, nebo o tom nepřemýšlejí a „je jim to jedno“. Připojíme se k nim a začneme jako první. Pak jim položíme tutéž otázku v souvislosti s dalšími dny, týdny a roky a zeptáme se, zda se na svou budoucnost spíše těší, nebo se jí obávají, nebo o tom nepřemýšlejí. Podle svých názorů se mohou děti rozdělit do dvou skupin – v jedné budou spíše optimisté a ve druhé spíše pesimisté. Jejich úkolem bude napsat v bodech jednoduchou úvahu o tom, jakou budoucnost podle nich očekávají pesimisté a jakou budoucnost očekávají optimisté.

Úkol můžeme ozvláštnit tím, že úvahu o pesimistech píší ty děti, které se přihlásily „k optimistům“, a naopak.

Bojíte se budoucnosti?

Děti mohou zorganizovat anketu, ve které mohou různým lidem položit otázku: Máte strach z budoucnosti? Děti si mohou odpovědi zaznamenávat do následující tabulky:

ANO		NE	
muži		muži	
ženy		ženy	
celkem		celkem	

Složitější variantou je, že některé děti se mohou vyptávat spolužáků, jiné děti generace svých rodičů a jiné generace svých prarodičů.

Výsledky si srovnáme a vyhodnotíme si odpovědi na otázky:

- Spíše mají nebo nemají lidé, příp. lidé určité generace, strach z budoucnosti?
- V pozitivních odpovědích převažují spíše ženy nebo muži?

Nejde o to vyhodnotit, které stanovisko k budoucnosti je „správné“, protože až budoucnost jednotlivce i společnosti ukáže, který z postojů byl realistický.

Utopie nebo science fiction?

Seznámíme se základními pojmy, které se nějakým způsobem – vědecky i umělecky – dotýkají způsobu „snění lidí o jiném lepším světě“. Děti si je mohou také vyhledávat samy a zaznamenat do sešitu nebo do pracovního listu. Děti mohou vyhledávat také konkrétní texty současných prognóz, závěrů futurologie, citovat z knihy, která je napsána jako utopie, příp. jako sci-fi.

Prognóza – je náhled budoucnosti na základě současných ověřených a ověřitelných informací, který s největší pravděpodobností nastane.

Futurologie – je věda zabývající se výzkumem budoucnosti na základě vývojových tendencí zachytitelných v přítomnosti.

Utopie (z řec. ú-topos, tj. to, co nemá místo) – je idealizovaná představa nereálné situace lidské společnosti, obce nebo státu. Slovo zavedl anglický humanistický myslitel Thomas More jako název své knihy „Utopie“ z roku 1516. V širším významu označuje něco sice žádoucího, ale neskutečného, nereálného a nemožného.

Science fiction – je umělecký žánr vymezený výskytem spekulativních technologií a přírodních jevů v díle. Děj sci-fi je často zasazen do vesmíru, budoucnosti nebo alternativní reality.

Děti si mohou v souvislosti s těmito informacemi položit otázku, o jakém světě sní ony.

Sní o „lepším životě v lepším světě“ a pak své představy uskutečňovat patří k podstatě každého člověka.

Současné problémy světa

Na pracovním listu najdou děti karikaturu politika, který je obklopen „ideální budoucností“ a budoucností, jaké se nejvíce obávají. Děti mají za úkol odpovědět na otázku: Kdybys byl politik, jaké problémy bys pro lepší budoucnost země řešil nejdříve?

Děti mohou své odpovědi vybrat z uvedených nabídek, příp. doplnit další možnosti: stárnutí obyvatelstva, úroveň školství, bytová politika, sociální jistoty pro rodiny s dětmi, zabezpečení ve stáří, zaměstnanost, třídění odpadu, vysychání vody a půdy, znečištění vody, výzkum léků proti AIDS, výzkum léků proti rakovině, znečištění ovzduší, dálniční a silniční síť, bezpečnost silničního provozu, úroveň zdravotnictví, pracovní síla ze zahraničí, inflace, azylová politika, zadluženost obyvatel, ekologické energetické zdroje apod.

Určitě neplatí, že čím je větší pozemský pokrok, tím je Boží království blíž, ale přece jen má pokrok pro Boží království velký význam tehdy, pokud umožňuje a přispívá ke spravedlivějšímu uspořádání lidského společenství.

* Touha po „lepšími já“

Cíl: Děti mají umět vyjádřit vlastními slovy skutečnost, že touha po lepším světě je zřetelná v konkrétním jednání člověka, a mají umět rozlišit, jaké může mít podoby.

Pomůcky: pracovní listy

Jaký bych chtěl/Jaká bych chtěla být

Děti mohou napsat do sešitu jednoduchou úvahu, příp. jen body na téma: Kdybych dokázal(a) být lepší, přál(a) bych si, aby...

Např. Aby mi zmizely pihy, abych přibrala pět kilo, abych uměl hrát na kytaru, abych byl zábavnější apod. Pokud děti budou chtít, mohou svá přání přečíst, příp. je ukázat tomu, komu budou chtít.

Když lidé hledají nebe

Podle pracovního listu seznámíme děti se sedmi způsoby, jak člověk může ve svém životě „hledat nebe“. Jedná se o zjednodušené závěry výzkumu kulturní antropoložky Ariane Martinové, která v různých projevech chování lidí zachytila jeho úsilí o „hledání nebe“ – hledání prožitku, kterým by člověk překročil své hranice, mohl se „rozletět“, který by jej vytrhl ze všednosti a dal jeho životu smysl.

- (1) Člověk „hledá nebe“, když chce být sebou samým, chce se rozvíjet, realizovat, vidět své vlastní a jedinečné tělesné, duševní a duchovní potřeby. Negativně se toto „hledání nebe“ může projevit jako touha po bohatství, po uznání, úspěchu nebo moci. Za přeceněnou nebo nedoceněnou hodnotou člověka jako takového je ukrytý mechanismus šikany.
- (2) Člověk „hledá nebe“, když chce žasnout, prožít něco, co přesahuje hranice smysly vnímatelného, překročit všední život čímkoli, co je uchvacující, napínavé a tajemné. Negativně se toto „hledání nebe“ může projevit jako honba za zážitky adrenalinových sportů, která ohrožuje život, nebo honba za „zázraky“ v oblasti paranormálních a magických jevů.
- (3) Člověk „hledá nebe“, když chce prožívat pocit harmonie, štěstí, zdraví, svobody a naplněného života. Negativně se toto „hledání nebe“ může projevit jako přehnaná péče o sebe a své tělo, příp. jako ztráta hodnoty života vůbec.
- (4) Člověk „hledá nebe“, když usiluje o jasně pojmenovaný řád, o pevné body, které usnadní život a dají všednosti smysl a jasnou strukturu. Negativně se toto „hledání nebe“ může projevit jako vyhledávání svazujících rituálů nebo vyhledávání různých „duchovních autorit“.
- (5) Člověk „hledá nebe“, když chce žít ve vztazích, touží se sdílet s druhými lidmi a zažít sounáležitost se stejně smýšlejícími lidmi. Negativně se toto „hledání nebe“ může projevit sektářstvím a závislostí na skupině.
- (6) Člověk „hledá nebe“, když se touží stát součástí něčeho vyššího, vzdálenějšího a mimořádnějšího, touží po „jiném“ světě, po „osvícení“ a „probuzení“. Negativně se toto „hledání nebe“ může projevit útekem do virtuálních dálek kybernetického prostoru, úsilím o proměnu nebo rozšíření vlastního vědomí, příp. drogovou závislostí.
- (7) Člověk „hledá nebe“, když touží mít své kořeny, být součástí světa, který má svou minulost a budoucnost a který s sebou přináší odpovědnost. Negativně se toto „hledání nebe“ může projevit vyhledáváním demonstrací nebo obrácením pohledu zpět „do starých dobrých časů“, k osvědčeným tradicím, k dřívějším kulturám a k původnějším způsobům života.

Snít o „lepšími“, smysluplném a naplněném osobním životě a pak podle svých představ také jednat patří k podstatě každého člověka.

2. Vlastní téma

* Příběh o potopě

Cíl: Na příběhu o potopě mají děti porozumět hodnotě záchranu od zlého pro nový život a zařadit ji do dějin spásy jednak jako příběh, kdy jsme byli Kristem zachráněni od zlého pro nový život, jednak jako eschatologický příběh tajemné proměny starého života v nový na konci času.

Pomůcky: pracovní listy, výkladový materiál, výtvarný materiál, arch papíru ve tvaru duhy, příp. zvětšený detail obrazu „Noe a duha“

Noe – člověk, který prožil svou záchranu

Pomocí pracovních listů si zopakujeme příběh o potopě. Vzhledem k tomu, že děti už příběh znají, můžeme pracovat následujícími způsoby:

- Příběh přečteme nebo převedeme z Bible Gn 6,9–9,17.
- Na vhodné místo nebo na zem rozložíme obrázky z pracovních listů.
- Děti si vyberou jeden obrázek a s ním i jednu část příběhu, která je zaujala, a postaví se k němu. Tak se vytvoří skupiny. V případě, že se nějaký obrázek „neobsadí“, vybědíme děti, aby se rozmístily jinak, příp. jej necháme prázdný.
- Děti dostanou za úkol dotvořit svůj obrázek dekoračním materiálem.
- Jedna skupina po druhé popisuje svůj obraz a přitom převede svou část příběhu.

Komentář k příběhu:

Biblické vyprávění o potopě se shoduje s jinými dalšími orientálními zprávami o potopách. I když ve všech zprávách hraje záchrana lidského páru důležitou úlohu, Boží smlouva vyjádřená duhou je zcela jedinečná. V těchto souvislostech však nechápeme zprávu o potopě jako historickou zprávu, ale jako obrazný příběh. Vypovídá o tom, že lidské zlo má za následek ničení světa, ale také o tom, že Bůh zachraňuje ty, kteří mu důvěřují. Noe se stal praobrazem naděje – prožil vlastní záchranu a zazářilo nad ním znamení duhy.

Podobně tak jsme my křesťané smrtí a vzkříšením Ježíše Krista prožili záchranu a pod duhou naděje můžeme svým životem v našem světě zpřítomňovat „nový svět“, dokud nepříjde v plnosti na konci času.

Duha

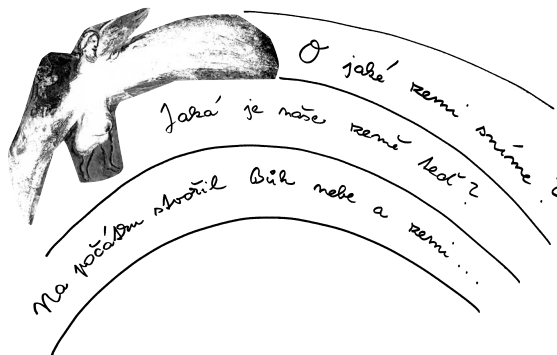
Duha se klene mezi nebem a zemí a všechny kultury v ní viděly spojení nebe a země. Duha je znamením klidu po bouři a ve starozákonním textu o potopě se duha na nebi objevuje na Hospodinův příkaz jako potvrzení jeho slibu, že už nikdy nepošle na zem tak hroznou potopu. Duha je znamením vznešenosti, Boží milosti a Boží přízně. V knize Zjevení a pak v pozdější křesťanské tradici se znovu objevuje obrazu duhy u Božího trůnu, na kterém sedí Kristus jako soudce. Také jednotlivé barvy duhy mají v křesťanské tradici zvláštní obsah:

Modrá je voda potopy – starý svět; zelená je nový svět, ve kterém žijeme a ve kterém je Boží království už naplněné, ale ještě není viditelné; červená je budoucnost – Kristův příchod na konci času, naplněné Boží království.

Na základě tohoto výkladu se mohou děti rozdělit na tři skupiny a pracovat na třech různých úkolech. První skupina má za úkol pomocí fixů, pastelek, barev, výstřížků zpráv, nadpisů a obrázků z novin vytvořit koláž na téma ráj a na slova: „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi...“ Druhá skupina vyrobí podobnou koláž, ale na téma „Jaká je naše země teď?“ Třetí skupina pak vytvoří koláž na téma „O jaké zemi sníme?“ Tvary papíru, na který děti lepí svůj výtvar, mohou mít tři různé barvy – modrou, zelenou a červenou – a mohou tvořit tři půlkruhy, které se dohromady spojí v obraz duhy. Podkladem pro koláž může být detail duhy s andělem z obrazu Marca Chagalla.

Po skončení práce můžeme u společného obrazu diskutovat o tom, co je podle nich v současném světě špatné, co v nich vyvolává strach a v čem by naše země měla být jiná a proč.

Duha je znamením smlouvy. Bůh slibuje, že na toto znamení věčné smlouvy mezi ním a vším živým bude pamatovat.

Marc Chagall, Noe a duha

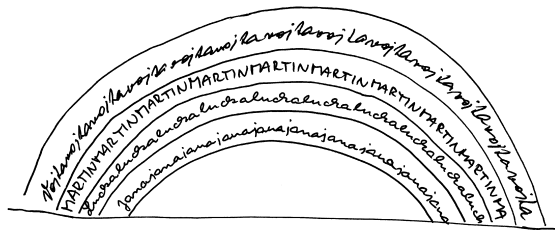
Podle pracovního listu nebo obrázku v učebnici na s. 98 přemýšlíme o obraze Marca Chagalla. Na obraze jsou pod duhou lidi a zvířata – vše živé, co může o svůj život přijít, nebo si jej může zachránit. Duha není v barvách světla, ale je bílá. Nad ní rozprostírá anděl svá křídla a chrání ty, kteří chtějí žít. Noe leží vpředu a jeho šaty se vlní podobně jako vody, které při potopě zaplavily zemi. Noe je člověk, který usiloval o svůj život a zná jeho hodnotu. Noe, ten, který přežil, odděluje dva tábory – pro život a proti životu a tento příběh se odehrává dodnes.

Křesťané jako duha

Děti mohou vytvořit koláž ve tvaru duhy na téma: Křesťané jsou povoláni svým životem zpřítomňovat Boží království ve světě – mohou být mostem mezi nebem a zemí – duhou. Každé z dětí si vybere pastelku jedné

barvy a skupina společně vytvoří obraz duhy tak, že každý vybarví jednu její barvu, příp. pás duhy vytvoří ze svého jména.

Bůh může působit skrze člověka a jednat prostřednictvím lidských rukou. Křesťané jsou povoláni svým životem zpřítomňovat Boží království ve světě už tady a teď.

* Alfa a omega

Cíl: Děti mají vysvětlit souvislost obrazů společenství Boha s lidmi na začátku a na konci Bible, mají ocenit vizi naplněného Božího království a v jeho síle jednat.

Pomůcky: pracovní listy

Práce s biblickými texty

Přečteme si biblické texty Gn 2,8–14 a Zj 21,1.3–5 a přemýšlíme:

A Hospodin Bůh vysadil zahradu v Edenu na východě a postavil tam člověka, kterého vytvořil. Hospodin Bůh dal vyrůst ze země všemu stromovi žádoucímu na pohled, s plody dobrými k jídlu, uprostřed zahrady pak stromu života a stromu poznání dobrého a zlého. Z Edenu vychází řeka, aby napájela zahradu. Odtud dále se rozděluje ve čtyři hlavní toky. Jméno první je Pišon; ten obtéká celou zemi Chavílu, v níž je zlato, a zlato té země je skvělé; je tam také vonná pryskyřice a kámen karneol. Jméno druhé řeky je Gichón; ta obtéká celou zemi Kúš. Jméno třetí řeky je Chidekel; ta teče východně od Asýrie. Čtvrtá řeka je Eufrat. (Gn 2,8–14)

A viděl jsem nové nebe a novou zemi, neboť první nebe a první země pominuly a moře již vůbec nebylo (...) „Hle, přibyték Boží uprostřed lidí, Bůh bude přebývat mezi nimi a oni budou jeho lid; on sám jejich Bůh bude s nimi, a setře jim každou slzu z očí. A smrti již nebude, ani žalu, ani nářku, ani bolesti už nebude – neboť co bylo, pominulo.“ (Zj 21,1.3–4)

Přemýšlíme:

- Jaký detail děti při popisu obou míst zaujal?
- Čím jsou si citované texty podobné?

Zahrada Eden je místo, které Bůh stvořil pro člověka. Nové nebe a nová země jsou místa, která jsou snem a vizemi proroků – obrazy takového světa, jaký chtěl Bůh.

Oba texty popisují jinými prostředky ideální místo k životu. Je to ohraničené místo, které Bůh chrání, kde poskytuje obyvatelům všechno potřebné, žije uprostřed lidí a není tam bolest a smrt. Jako křesťané věříme, že jsme na cestě mezi těmito dvěma světy. Ten první jsme svou vinou ztratili, ale ten druhý nám Kristus svou smrtí a vzkříšením zase otevřel.

Bohem stvořený ráj, který byl lidmi zneužit, bude opět Bohem vybudován. Vedle slova „Bud...“, kterým Bůh stvořil svět, se objevuje slovo „Hle, všechno tvořím nové.“ Je to veliký Boží příslib, který dává smysl mnoha skutečnostem života člověka i dějin lidstva.

...a smrti již nebude

Život přináší mnoho utrpení, smutku, zklamání. Lidé se nespokojí se světem plným válek, utrpení a hladu, a proto – bez rozdílu vyznání a světového názoru – doufají v záchranu a mají naději v jiný lepší svět bez bolesti, nemoci a smrti.

Na pracovním listu je tento protiklad snu a reality znázorněn. Jsou tam fotografie lidského utrpení a biblický text z poslední kapitoly knihy Zjevení – příslib nové země a nového nebe.

- (1) Fotografie z právě osvobozeného koncentračního tábora Buchenwald, kde bylo během 2. světové války usmrceno 53 000 lidí. Když generál Patton tábor v roce 1945 osvobodil, byl tak rozrušen, že nařídil německým civilistům, aby táborem prošli a na vlastní oči uviděli, co se dělo pár kilometrů od jejich domova.
- (2) Fotograf Jeff Widener zachytil události na Náměstí Věčného míru v Pekingu v roce 1989. Čínská vláda tam tehdy zabila tisíce protestujících a nevinných lidí, protože se dožadovali větší svobody. Na fotografii je student, který se snažil zastavit tanky tím, že se postavil před ně. Řidič tanku ho nechtěl rozmačkat a zabrzdil těsně před ním. Studenta odvěkla skupina neznámých lidí a dodnes se neví, zda přežil, nebo byl čínskou vládou tiše odstraněn.
- (3) Fotograf Frank Fournier zachytil 13letou Omayru Sánchezovou, která zemřela na gangrénu a podchlazení, když byla tři dny uvězněna ve vodě a betonu po erupci sopky Nevado del Ruiz v roce 1985 v Kolumbii. Fotografie vzbudila velké dohady o nezájmu kolumbijské vlády při záchraně obětí, o informování veřejnosti o varovných signálech sopky a o kontroverzní práci fotografů. Záchranáři z Červeného kříže se pokoušeli dívku zachránit, ale nakonec to vzdali a strávili zbývajících 60 hodin tím, že dívku utěšovali a modlili se s ní.
- (4) Fotograf Mike Wals zachytil ruku misionáře a hladovějícího chlapce v Ugandě v roce 1980.

S dětmi můžeme:

- Diskutovat o tom, co by si přály, aby na zemi bylo nebo nebylo, vzhledem k tomu, co právě prožívají.
- Otevřít otázku, zda opravdu „věří v lepší svět“ – proč ano a proč ne. Vyprávět si o jejich starostech, strachu a utrpení.

Není Božím záměrem, aby bylo ve světě přítomné zlo. Máme možnost zlepšovat to, co je možné, a „věřit v budoucnost“, která má pro nás křesťany konkrétní podobu a je naplněním mnoha Božích příslibů.

Bůh nás vede domů

V jaký „konec světa“ věří křesťané? Křesťané věří, že na konci časů se naplní Boží království. Tuto tajemnou obnovu, která přemění lidstvo i svět, nazývá Bible „novým nebem a novou zemí“ (2 Petr 3,13). Bůh „...sjednotí v Kristu vše, co je na nebi i na zemi.“ (Ef 1,10) a bude přebývat mezi lidmi. „Setře jim každou slzu z očí: nebude už smrt ani zármutek, nářek ani bolest už nebude, protože co dříve bylo, pomínulo.“ (Zj 21,4)

Jako příklad křesťanské vize budoucnosti si můžeme přečíst text v učebnici na s. 99:

Až nás Bůh zavede domů ze soumraku do svého oblažujícího světla, to bude svátek!

Budeme zpívat o světě a o dějinách. Budeme zpívat a tančit a radovat se, neboť nás vede domů, ze spěchu do klidu, z chudoby do nadbytku.

A pochybovači budou říkat: Opravdu, jejich Bůh činí divy! Noc mění v jasný den!

Pak uvolní prsty dlaně, pouta, jimiž jsme se sami olupovali o svobodu.

Rozšíří prostor našeho života ve všech výškách a hloubkách, ve všech délkách a šířkách svého nezměřitelného domu.

Už nám nevyznačí žádné hranice.

Kdo miluje, bude věčně milovat!

Až nás Bůh uvede domů, to bude svátek. Budeme se objímat a budeme k sobě něžní. Smát se budou po dlouhých letech chudoby ti, kdo mívali hlad.

Zpívat budou po dlouhých nocích nesvobody ti, které mučili mocní tohoto světa. Tančit budou spravedliví, kteří bojovali a trpěli na zemi pro lepší svět!

Děti mohou přeložit stránku v sešitu na polovinu, jednu nadepsat „země“ a druhou „nová země“. Do sloupců pak mohou podle textu vepisovat slova, v čem se liší.

Např. soumrak – světlo; spěch – klid; chudoba – nadbytek; výška, hloubka, délka, šířka – nezměřitelný dům apod.

3. Závěr

Cíl: Děti mají být otevřené k vnímání rozměru věčnosti ve svém životě a být připravené jako křesťané svým životem zpřítomňovat ve světě Boží království.

Pomůcky: fotografie nebe, fotografie z minulých pracovních listů vypovídající o pozitivních skutečnostech, výkresy, pastelky, příp. vodové nebo prstové barvy

Práce s fotografiemi oblohy

Na vhodném místě rozložíme různé fotografie oblohy. Podle počtu dětí ve skupině si mohou vzít každé jednu, příp. vytvořit vždy u jedné fotografie skupinu. Děti se mohou:

- Zamyslet, jaké je „jejich nebe“, např. rozzlobené a vyhrožující, pokojné, nekonečné, plné hvězd, jako postel s peřinou doma apod.
- Dotvořit fotografii pomocí šátků a dekoračního materiálu.
- Přemýšlíme, s jakou představou o Bohu nebo s jakou Boží vlastností by mohl obraz „jejich nebe“ souviset.

Nebe je obrazem všeho, co člověka přesahuje a co je pro něj nedosažitelné. V tomto smyslu je i dobývání nekonečných prostor vesmíru snahou přiblížit se Bohu. Ne náhodou se stalo nebe pojmenováním „místa“, kde se „setkáme s Bohem“.

Fotografií můžeme využít jako malé pozornosti na konci školního roku. Děti mohou jeden druhému na zadní stranu napsat přání, příp. jim upomínku připravíme předem sami. Může na ní být biblický text, nebo věta: Neboj se, kamkoli půjdeš, půjde nebe s tebou.

Kdy je Boží království mezi lidmi

Podobným způsobem můžeme na vhodném místě rozložit fotografie, se kterými jsme během školního roku pracovaly, a které vypovídají o něčem pozitivním.

Děti si jednu vyberou, příp. vytvoří skupinu kolem jedné fotografie a přemýšlejí, jakým způsobem je na jejich fotografii viditelné „nebe na zemi“, jakým způsobem je přítomné Boží království mezi lidmi už tady a teď. Např. Když si rozumí mladší a starší generace. Když se silnější zastane slabšího. Když se vyvíjí a roste nový život. Apod.

Na závěr můžeme dětem přečíst následující text:

Byli jednou dva mnichové, kteří si přečetli v jedné staré knize, že na konci světa je místo, kde se nebe dotýká země a kde začíná Boží království. Rozhodli se, že se vydají na cestu a budou to místo hledat tak dlouho, dokud je nenajdou. Tak prošli celý svět a přestáli mnoho nebezpečí a všechna strádání, jaká jen svět může přinést, a všechna pokušení, která jen mohou člověka odvrátit od cíle. Četli, že tam najdou dveře a že stačí jen zaklepat a budou v Božím království. Konečně našli, co hledali. Zakleпали na dveře a s chvějícím se srdcem se dívali, jak se otevírají. Když do nich vešli, ocitli se doma ve své klášterní cele a udiveně hleděli jeden na druhého. Pak pochopili: Místo, kde začíná Boží království, se nachází tam, kde žijeme. (autor neznámý)

Meditace

Pokud je to vhodné, provedeme děti následující jednoduchou meditací, která jim poskytne prostor dát samy sobě „radu pro život“. Vyzveme je, aby se pohodlně posadily a zavřely oči. Pak jim pomalu přečteme následující text:

Doslechli jsme se o jednom poustevníkovi, který žije osaměle vysoko v horách. Mnoho lidí k němu putuje, aby jim dal radu pro jejich život. I my se k němu vydáme. Každý se vydá sám za sebe, setká se s ním osobně a poustevník mu nabídne radu pro jeho budoucnost.

Cesta stoupá do hor a je dlouhá a namáhavá. Konečně je vidět jeskyně a poustevník sedí u vchodu. Přistupuješ k němu a vyprávíš mu o svém životě, o tom, co tě trápí a proč není život kolem tebe krásný... Potom ho poprosíš, aby ti dal radu pro tvůj život. Poustevník chvíli přemýšlí a pak řekne: „Pro tvůj život, pro tvoji budoucnost ti dávám tuto radu...“

Poděkujes mu, rozloučíš se a vydáš se na cestu zpět. Přemýšlíš o tom, co ti řekl.

O tom, co děti „slyšely“, příp. „neslyšely“, nehovoříme. Pokud je to vhodné, vyzveme je, aby „radu, kterou dostaly“ vyjádřily barvou na arch papíru.

4. Zápis

Nadpis: **Nová nebesa a nová země**

Děti mohou k nadpisu doplnit jiná pojmenování eschatologické křesťanské vize, např. Boží království, nový Jeruzalém, příbytek Boží, místo u Boha, Boží stan, ztracený ráj apod.

Texty týkající se probraných témat. Např. vyhodnocení ankety „Bojíte se budoucnosti?“ Pojmy prognóza, futurologie, utopie a sci-fi. Úvaha na téma „Jaký(Jaká) bych chtěl(a) být?“

Zápis: **Není Božím přáním, aby země vypadala tak, jak vypadá. Máme možnost zlepšovat to, co je možné, a „věřit v budoucnost“, která má pro nás křesťany konkrétní podobu a je naplněním mnoha Božích příslibů.**

NOVÁ NEBESA A NOVÁ ZEMĚ

SPÍŠE ANO	### ## 1	11
SPÍŠE NE	### ## ## ##	18
CELKEM		29

Prognóza je: náhled budoucnosti na základě statistických a statistických informací
 Futurologie je: věda o výhledu budoucnosti
 UTOPIE je: „to, co není možné“
 SCI-FI je: fantastický příběh

Jaká by měla být země?
 To je těžká otázka. Spíš věřím, že země by měla být nešťastná. Nešťastná země má natvrdlý jeho moji srdce, ale ne tak tak moc. Takže by měla nešťastná vypadat jako... :)
 a co země vidíte nešťastná, to je jeho srdce, jeho jeho srdce.

Není Božím přáním, aby země vypadala tak, jak vypadá. Máme možnost zlepšovat to, co je možné, a VĚŘIT V BUDOUCNOST, která má pro nás křesťany konkrétní podobu a je naplněním mnoha Božích příslibů.

Náměty k opakování:

Děti si mohou prolistovat sešit a pracovní listy. Nejprve každý sám za sebe odpoví na otázky:

- Co zajímavého jsem se naučil(a)? Jaké informace jsem nevěděl(a) a teď už je vím? Jaká informace mě zaujala natolik, že jsem si ji hned zapamatoval(a) a pamatuji si to stále?
- Co mě nejvíce bavilo? Co mi připadalo nejdůležitější? Co mě bavilo nejméně? Čemu jsem nerozuměl(a)? Co jsem se chtěl(a) dovědět, ale nedověděl(a) jsem se to?

Svou reflexi mohou děti psát mezi obrázky tváří dětí na pracovní list.

Poté, co si děti samy provedou reflexi, vytváříme společně na tabuli nebo na arch papíru plakát o některém z následujících témat:

- Přehled nejzajímavějších informací.
- Přehled nejnovějších informací.
- Přehled nejzábavnějších činností.
- Přehled nejnudnějších činností.
- Přehled pro život nejdůležitějších myšlenek.
- Přehled dalších otázek.

Použitá literatura

- BIHLER, E. *Symbole des Lebens – Symbole des Glaubens. Werkbuch für Religionsunterricht und Katecheze II.* Limburg – Kevelaer: Lahn-Verlag, 2002. ISBN 3-7840-3108-0.
- Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Ekumenický překlad.* Praha: Česká katolická charita, 1985.
- BRESER, B. *Erstellt im Rahmen des Seminars „Methoden und Konzepte“.* Graz: Universität Graz, 2002.
- DILLARD, B. R., LONGMAN, T. *Úvod do Starého zákona.* Praha: Návrat domů, 2003. ISBN 80-7255-078-0.
- DOWLEY, T. *Školní biblický atlas.* Praha: Česká biblická společnost, 1994. ISBN 80-85810-01-8.
- DUPLACY, J. a kol. *Slovník biblické teologie.* Řím: Křesťanská akademie, 1991.
- FEINER, F. SCHRETTLE, A. *Das Leben gestalten. Glaubenbuch 7.* Klagenfurt: Carinthia, 1990. ISBN 3 85326 885 4.
- GANDLAU, H. *Mosaik RU. Bausteine und Elemente.* München: Deutscher Katecheten-Verein e. V., 2000.
- HALÍK, T. *Prolínání světů. Ze života světových náboženství.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-834-9.
- HILGER, G. u. REIL, E. *Reli 6. Unterrichtswerk für katholische Religionslehre an Hauptschulen in den Klassen 5–9.* München: Kösel Verlag, 1999. ISBN 3-466-50632-8.
- HILGER, G. u. REIL, E. *Reli 8. Unterrichtswerk für katholische Religionslehre an Hauptschulen in den Klassen 5–9.* München: Kösel Verlag, 2001. ISBN 3-466-50634-4.
- HILGER, G. u. REIL, E. *Reli 9. Unterrichtswerk für katholische Religionslehre an Hauptschulen in den Klassen 5–9.* München: Kösel Verlag, 2000. ISBN 3-466-50635-2.
- HILGER, G. u. REIL, E. *Arbeitshilfen Reli 6. Lehrkommentar.* München: Kösel Verlag, 2000. ISBN 3-466-50637-9.
- CHAGALL, M. *Die Mythen der Bibel.* Albertina: Wien, 2004.
- KÖNIG, K., RISCHBECK, N. u. THOMA, CH. *Arbeitshilfen Reli 7. Lehrkommentar.* München: Kösel Verlag, 1999. ISBN 3-466-50638-7.
- SCHMID, H. a kol. *Arbeitshilfen Reli 9. Lehrkommentar.* München: Kösel Verlag, 2000. ISBN 3-466-50640-9.
- HESS, G. a kol. *Sinn gesucht – Gott erfahren. Erlebnispädagogik im christlichen Kontext.* Edition impuls, Stuttgart: Aussaat, 2005. ISBN 3-76115-5395-1.
- Katechismus katolické církve.* Praha: Zvon, 1995.
- KÖNIG, K., RISCHBECK, N. u. THOMA, CH. *Reli 7. Unterrichtswerk für katholische Religionslehre an Hauptschulen in den Klassen 5–9.* München: Kösel Verlag, 1999. ISBN 3-466-50633-6.
- KUNETKA, F. *Liturgika. Úvod do liturgie svátostí.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-618-3.
- MAYR, O. *Religion 7. Neue Stundenbilder.* Auer Verlag: Doanuwörth, 2007. ISBN 978-3-403-04609-7.
- MUCHOVÁ, L. *Vyslovit nevyslovitelné. Didaktika uvádění do světa symbolů.* VDK: Brno, 2006.
- NEIL P., NILESH M. *Ilustrovaná kniha mýtů.* Praha: Ikar, 1996.
- NOUWEN, H. J. M. *Návrat marnotratného syna.* Praha: Paulínky, 2001.
- NOVÁKOVÁ, C. *Metodika pro 8. ročník. Pracovní text.* Nepublikováno.
- NOVOTNÝ, D. J. *Biblický slovník.* Praha: Kalich, 1992. ISBN 80-7017-528-1.
- MUROŇOVÁ, E., MUCHOVÁ, L. *Osnovy k výuce náboženské výchovy římskokatolické církve v 1.–9. ročníku základní školy.* ČBK: Praha, 2004.
- PLEŠKOVÁ, E. *Ukáž nám cestu.* Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2003. ISBN 80-7165-406-X.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.* Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005.
- SCHARER, M. *Handbuch zu „Miteinander glauben lernen“.* Salzburg, 1988.
- SCHMIZ, G. *Die Zehn Gebote. Situationen – Maßstäbe – Entscheidungen.* Limburg – Kevelaer: Lahn-Verlag, 2002. ISBN 3-7840-3242-7.
- STEIGER, I. *Bible v kresbách.* Praha: Biblická společnost a Kalich, 1989. ISBN 80-7017-228-2.
- STUDENÝ, J. *Křesťanské symboly.* Olomouc: nakladatel neuveden, 1992.
- WOLLARDOVÁ, K. *Jak? Vše, na co chcete znát odpověď.* Praha: Fragment, 2005.
- WIDMANN, G. *Die Bilder der Bibel von Sieger Köder. Erschließende und meditative Texte.* Ostfildern: Schwabenverlag AG, 1996. ISBN 3-7966-0791-8.
- ZVĚŘINA, J. *Teologie agapé. Svazek 1. a svazek 2.* Skriptum: Praha, 1994. ISBN 80-85528-21-5.

Použité časopisy a sborníky

- Gemeinschaft – miteinander leben und glauben. Handreichungen 5, Teil 1 u.2. Arbeitshilfen zum Lehrplan Katholische Religionslehre an der Hauptschule.* München: Katholisches Schulkommissariat in Bayern, 1997.
- Interessen – eigene Fähigkeiten entdecken und entfalten. Handreichungen 6, Teil 1 u.2. Arbeitshilfen zum Lehrplan Katholische Religionslehre an der Hauptschule.* München: Katholisches Schulkommissariat in Bayern, 2000.
- Selbstwertgefühl – sich angenommen wissen und sich bejahen können. Handreichungen 7, Teil 1 u.2. Arbeitshilfen zum Lehrplan Katholische Religionslehre an der Hauptschule.* München: Katholisches Schulkommissariat in Bayern, 2000.
- Sich begegnen... 50 Bilder für Arbeit mit Jugendlichen und Erwachsenen.* München: Evangelische Mediendienst Bern in Zusammenarbeit mit dem Deutschen Katecheten-Verein e.V., 1995.
- Kontraste leben... 50 Bilder für Arbeit mit Jugendlichen und Erwachsenen.* München: Evangelische Mediendienst Bern in Zusammenarbeit mit dem Deutschen Katecheten-Verein e.V., 1997.
- Weitergehen... 50 Bilder für Arbeit mit Jugendlichen und Erwachsenen.* München: Evangelische Mediendienst Bern in Zusammenarbeit mit dem Deutschen Katecheten-Verein e.V., 1993.
- Gefühle zeigen... 50 Bilder für Arbeit mit Jugendlichen und Erwachsenen.* München: Evangelische Mediendienst Bern in Zusammenarbeit mit dem Deutschen Katecheten-Verein e.V., 2000.